
Esipuhe

Kun kuulin ensimmäisen kerran tästä kirjahankkeesta, ajattelin heti, että kysymyksessä on tärkeä oikeuskulttuurinen teko. Suomalaisen oikeuskulttuurin syvimät juuret lähtevät suullisesta, käräjillä syntyneestä ja kehittyneestä paikallisesta oikeudesta. Tämän päälle on viimeisten satojen vuosien aikana omaksuttu ja vuorovaikutuksessa edelleen kehitetty oppineiden oikeus, jossa lakimiesten kirjoittamat ja lukemat oikeudelliset kirjat sekä niistä kootut kirjastot ovat olleet aivan keskeisessä asemassa. Nyt 2000-luvun ollessa jo hyvässä vauhdissa kirjan ystävällä ja lakimiehellä alkaa olla jo hiukan surumielinen olo: näinköhän kirja säilyttää edes kohtalaisen aseman kiihtyvän digitalisaation paineessa oikeudellisessa käytännössä, tutkimuksessa ja opetuksessa? Yhdyn siihen huoleen, että oikeudellisen systematiikan taju saattaa kärsiä, jos kokonaiskuvan antavan kirjan – paperisen tai sähköisen – lukemisen sijaan tiedonhaussa tyydytään tehokkaasti, mutta pistemäisesti vastauksen antavaan digitaaliseen tiedonhakuun.

On näin ollen mitä hienointa, että tämän perinteisen paperisen kirjan kansien väliin on koottu tukeva valikoima kirjoituksia, jotka kuvaavat asiantuntevalla ja samalla elävällä tavalla niin julkisia kuin yksityisiäkin lakimiesten kirjastoja tänään ja historiassa – tulevaisuus kirjoittaa sitten itsensä, toivotulla tai vähemmän toivotulla tavalla. Muun ohella akateeminen ja parlamentaarinen kirjastolaitoksemme saavat ansaitsemaansa esittelyä. Yksityisiä lakimieskirjastoja koskevassa osassa on mainioita ja hyvinkin henkilökohtaisia kuvauksia itse kunkin ammatillisesta ja jopa emotionaalisesta suhteesta näihin sisällöltään rikkaisiin ja ulkoisesti usein kauniisiin, mutta tilaa vieviin ja pölyä kerääviin esineisiin. Hienoa on, että myös Tasavallan presidentti on antanut panoksensa tähän kirjaan haastattelussa, jossa myös hän osoittautuu todelliseksi kirjojen ystäväksi.

Omasta puolestani tunnustan kuuluvani joukkoon. Kauno- ja muu kirjallisuus on tullut laajasti tutuksi jo Hämeenlinnan Tuomelan ala-asteen sivukirjastosta alkaen. Opiskelijana ja ammatillisella uralla olen saanut nauttia muun muassa Hämäläis-Osakunnan, Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan ja Eduskunnan kirjaston hyvistä kokoelmista ja henkilökunnan ammattitaitoisesta palvelusta. Lainvalmistelijana oikeusministeriön oma kirjasto oli käden ulottuvilla, kun nykyiset lainvalmistelijat joutuvat tyytymään keskitetystä valtioneuvoston tietopalvelusta erikseen tilattaviin kirjoihin. Voi kysyä, tuleeko kirja tilattua yhtä matalalla kynnyksellä kuin tuli käveltyä muutama askel kirjastoon. Puhumattakaan siitä, että kirjojen silmäily ja odottamattomien havaintojen teko jää kokonaan pois.

Yksi oikeustieteellisten kirjastojen tärkeä laji jää tämän kirjan artikkeleissa vähälle huomiolle, joten se on syytä tuoda tässä esiin, nimittäin tuomioistuinten kirjastot. Kaikissa tuomioistuimissa tuomarit hyödyntävät paljon oikeustieteellistä kirjallisuutta, ja tätä palvelevat tuomioistuinten hyvin hoidetut kirjastot. Esimerkiksi pienimmissäkin käräjäoikeuksissa on vähintään ajantasaiset ammattikirjat sisältävä käsikirjasto, vanhojen hovioikeuksien laajoista kokoelmista puhumattakaan. Tuomioistuinten kirjastot ovat tosin lähinnä oman henkilökunnan käytettävissä, mutta kaukolainat ainakin toisille tuomioistuimille ovat mahdollisia.

Myös Korkeimmassa oikeudessa olemme siinä onnellisessa asemassa, että saamme työsämme hyödyntää hyvää omaa kirjastoamme ja sen ammattitaitoisen henkilökunnan työtä. Kirjaston kokoelman pohjana on senaatin oikeusosaston kirjasto, ja vanhimmat kirjat ovat 1700-luvulta, muun muassa kappale vuoden 1734 lain suomennosta vuodelta 1759. Niteitä kirjastossa on yhteensä noin 24 000, pääasiassa kotimaista ja pohjoismaista kirjallisuutta, lisänä keskeistä kirjallisuutta muualta Euroopasta. Kirjastoon hankitaan ilmestyvää kirjallisuutta jatkuvasti eri oikeudenaloilta, noin 300 kappaletta vuodessa. Selvää on, että myös Korkeimman oikeuden kirjaston aineistot, kirjat ja aikakauslehdet, ovat lisääntyvässä määrin sähköisessä muodossa. Pidän tuomioistuinten työn korkean laadun ylläpitämisen ja kehittämisen vuoksi tärkeänä, että kuvatut tuomioistuinten omat kirjastot säilyvät tuomareiden käden ulottuvilla myös tulevaisuudessa.

Henkilökohtaista oikeustieteellistä ja muuta ”kirjastoani” luonnehtisin kohtalaisen koiseksi. Oikeustieteellistä kirjallisuutta on kertynyt erityisesti yliopistovuosina tutkijana ja Suomalaisessa Lakimiesyhdistyksessä toimiessani. Osapuilleen saman verran on kaunokirjallisuutta, elämäkertoja ja muita kirjoja – huviksi ja hyödyksi. Jotkut kirjoista ovat olleet isäni, varatuomari Tapani Leppäsen käsikirjastossa, esimerkiksi Tirkkosen järkälemäiset prosessioikeuden yleisesitykset sekä Erik Gaddin legendaarinen Kihlakunnanoikeuden pöytäkirjat, toinen painos vuodelta 1957, joka oli aikanaan jokaisen hovioikeuden auskultantin pelastusrengas.

Kirjan ystävien suuri kiitos kuuluu kaikille tähän kirjaan kirjoittaneille ja muuten sen syntymiseen myötävaikuttaneille. Erityisen kiitoksen esitän OTT Sakari Wuolijoelle ja OTT Toni Malmiselle hankkeen käynnistämisestä ja toteuttamisesta muiden tehtävien ohessa. Kustannustoimittaja, FM Marja Huovilalle kiirii kiitos ammattitaitoisesta työstä ja Suomalaiselle Lakimiesyhdistykselle jälleen yhdestä hienosta oikeuskulttuurisesta hankkeesta. Eläköön kirjat ja kirjastot!

Tatu Leppänen